

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ดงหัวสาว ผู้วิจัย ต้องการศึกษาสภาพทรัพยากรป่าไม้ การใช้ประโยชน์จากป่า กิจกรรม วิธีการ ปัญหา อุปสรรค และศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว (เฉพาะพื้นที่เขตบ้านน้ำพาก) เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 ข้อมูลและแหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้จากแหล่งข้อมูลภาคสนามในพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวเฉพาะเขตบ้านน้ำพากจากผู้รู้และผู้ที่เกี่ยวข้องและได้จากห้องสมุดสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

3.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิคือข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายโดยการสัมภาษณ์ทั้งแบบสนทนากลุ่มและรายบุคคล จากการตอบแบบสอบถามรวมทั้งสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

3.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ คือ ข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ รายงานการวิจัย ซึ่งได้จากผู้ที่ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์โดยตรงจากวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ พร้อมทั้งงานวิจัยต่าง ๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสารที่เป็นที่ยอมรับระดับสากล ตลอดจนสำนักงานแขวง แผนกแผนการและการลงทุน แผนกกิจกรรม และป่าไม้แขวง หน่วยงานป่าสงวน รวมทั้งแหล่งเว็บไซต์ต่าง ๆ

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และ กลุ่มเป้าหมาย

3.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำพาก เมืองประทุมพอน ในปี พ.ศ. 2560 จำนวน 205 คน โดยเอาหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ครัวเรือนละ 1 คน ได้ประชากรในการวิจัยทั้งหมด 250 คน(คน/ครัวเรือน)

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

จากประชากร 205 คน ได้เอาหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนของหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่สามารถให้ข้อมูลได้ มีวิธีการและขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.2.2.1 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้สูตรการคำนวณของทาโรยามาเน (Taro Yamane, 1973, p. 727, อ้างใน รังสรรค์ สิงหาเลิศ, 2558, น. 69) มากำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2} \quad (3-1)$$

กำหนดให้ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน ประชากรทั้งหมดของการวิจัย จำนวน 205 ครัวเรือน

e แทน ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้นสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

กำหนดให้ไม่เกิน .05

แทนค่าในสูตรได้ดังนี้

$$n = \frac{205}{1 + 205 \times (.05)^2} \quad (3-2)$$

n = 135.53 ครัวเรือน กำหนดเป็น 136 ครัวเรือน ได้กลุ่มตัวอย่าง 136 คน

จากการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่าง 136 คน ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ใช้วิธีการจับฉลาก โดยเขียนชื่อหัวหน้าครัวเรือนลงในแผ่นกระดาษ ใช้ 1 แผ่น ต่อ 1 ชื่อ ใส่งบไปลงในกล่อง เขย่าคละกันไป แล้วหยิบออกมาทีละแผ่น เมื่อจับได้ชื่อใดก็เขียนไว้ แล้วนำเอาชื่อที่หยิบได้ลงไปลงในกล่องคืนตามเดิม เพื่อให้แต่ละชื่อมีโอกาสเลือกเท่าๆ กัน

ถ้าหยิบซ้ำกับใบเดิมที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างแล้ว ก็ให้วางคืนเข้าไปตามเดิมแล้วหยิบใหม่จนเสร็จ จะได้กลุ่มตัวอย่าง 136 คน

3.2.3 กลุ่มเป้าหมาย (แบ่งออกเป็น 2 ระยะ)

ระยะที่ 1 : กลุ่มเป้าหมายใช้สัมภาษณ์ผู้วิจัยได้กำหนดเจาะจงได้แก่ ผู้อาวุโส และ คณะกรรมการบ้านจำนวน 7 คน นายบ้านรองนายบ้านจำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่ป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว จำนวน 9 คน รวม 21 คน

ระยะที่ 2 : กลุ่มเป้าหมายใช้ Focus Group ผู้วิจัยได้กำหนดเจาะจงได้แก่ ผู้นำชุมชนบ้านน้ำพาก และคณะกรรมการบ้านจำนวน 7 คน นายบ้านรองนายบ้านจำนวน 5 คน ตัวแทนครัวเรือนบ้านน้ำพากจำนวน 10 คน เจ้าหน้าที่ป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว จำนวน 9 คน รวม 31 คน

3.3 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามโดย ใช้วิธีการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) มีโครงสร้าง ซึ่งได้มาจากการศึกษาข้อมูลเอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้นำบ้าน รองนายบ้าน แนวทางการสัมภาษณ์ประเด็นหลัก ประกอบด้วย 1) เศรษฐกิจ สังคม 2) ความเชื่อในด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน 3) ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าสงวนและข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์บุคคลกรที่เกี่ยวข้องการจัดการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ พนักงานหน่วยงานคุ้มครองป่าสงวน แนวทางการสัมภาษณ์ประเด็นหลัก ประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพแบบแผนการทำงานในระยะที่ผ่านมา การใช้ทรัพยากรป่าไม้ของกลุ่มคนจากป่าสงวนดงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองปะทุมพอน ปัญหา อุปสรรคและปัญหาต่อการอนุรักษ์ และ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว พร้อมข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ผู้เฒ่า ผู้แก่ และกรรมกรบ้าน แนวทางการสัมภาษณ์ประเด็นหลักประกอบด้วย สภาพทั่วไปของชุมชน ประวัติชุมชน

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามตัวแทนครัวเรือนบ้านน้ำพาก จำนวน 136 คน แนวทางการสอบถาม ประเด็นหลักประกอบด้วย สภาพทั่วไป การใช้ประโยชน์จากป่า ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าสงวน และการอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวเมืองปะทุมพอน และ ข้อเสนอแนะ

3.4 การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสอบถามผู้รู้บ้านน้ำพาก เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การก่อตั้งป่าสงวน ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารหนังสือต่าง ๆ และออกสำรวจภาคสนาม เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.4.1.1 ศึกษาขั้นตอนและรูปแบบการทำสัมภาษณ์จากเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาสำรวจ และศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องศึกษา เพื่อกำหนดกรอบเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานการจัดการป่าสงวนปทุมพร

3.4.1.2 สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาแล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไขจนได้แบบสัมภาษณ์ ที่สมบูรณ์ตรงจุดมุ่งหมายของการศึกษารั้งนี้ อย่างแท้จริง

3.4.1.3 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์จำนวน 5 คน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.4.2 แบบสังเกต ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสังเกต โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและออกสำรวจภาคสนามเพื่อสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว พื้นที่บ้านน้ำพาก เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ขั้นตอนในการสร้างแบบสังเกต ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.4.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบการสร้างแบบสังเกต

3.4.2.2 สร้างแบบสังเกตให้ครอบคลุมเนื้อหาตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาแล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไขจนได้แบบสังเกตที่สมบูรณ์ตรงจุดมุ่งหมายของการศึกษารั้งนี้ อย่างแท้จริง

3.4.2.3 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสังเกตจำนวน 5 คน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.5 วิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.5.1 ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีของบุคคลต่างๆ

3.5.2 ร่างแบบสอบถามให้มีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้สร้างและปรับปรุงมาจากแนวคิดทฤษฎีของ คำกิ่งแก้ว ปัดทำมะวง (2549)

3.5.3 นำแบบสอบถามที่ร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.5.4 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน คือ นาย ปะกิด วันนะลัดสะหมี ดร คำกิ่งแก้ว ปัดทำมะวง นาย คำ ไร่ หลวงราช นายวิสุท ตาลจันทู และ นาย คำตัน อำคาวง เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาเพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาและเพื่อความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือ IOC (Index of Item-Objective Congruence) เลือกคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป แล้วนำเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบอีกครั้งหนึ่ง

3.5.5 นำเอาแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน อยู่บ้านพัฒนาบังเลียง(หลัก 24 ไร่) เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียงและนำใช้ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวนี้เช่นกัน เพื่อทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามฉบับร่าง โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาช (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.85 แล้วจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

3.6.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารหนังสือต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา

3.6.2 การศึกษาภาคสนาม การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ สังเกต การสัมภาษณ์จะใช้วิธีจัดบันทึกตามความเหมาะสมส่วนการสังเกตใช้วิธีการจัดบันทึกในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มบุคคลที่จะสัมภาษณ์ไว้ดังนี้

ตัวแทนครัวเรือนจากบ้านน้ำพากผู้นำชุมชน และคณะกรรมการบ้านน้ำพาก นาย บ้านและรองนายบ้านๆ น้ำพาก กลุ่มหัวหน้างานที่เกี่ยวข้องการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ ได้แก่ คน

ในหน่วยงานคุ้มครองป่าสงวนคงหัวสาว การสัมภาษณ์เพื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลสภาพทั่วไป ประวัติความเป็นมาสภาพความเปลี่ยนแปลง กิจกรรมและวิธีการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน ปัญหาและอุปสรรค ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการป่าสงวน จาก ผู้รู้ ผู้นำชุมชน และ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และ ข้อเสนอแนะ การสังเกต โดยใช้ การสังเกต กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับป่าสงวน สภาพนิเวศวิทยาภูมิทัศน์ของป่าสงวน ลักษณะพื้นที่ของชุมชน สภาพความเป็นอยู่ และสภาพเศรษฐกิจของประชาชน ในชุมชน ซึ่งมีวิธี การสังเกต 2 แบบ คือ

1. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยการสังเกตพฤติกรรมทั่วไป
2. การสังเกตแบบ มีส่วนร่วมโดยผู้ศึกษาได้เข้าไป ในเหตุการณ์ ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับประชาชนในบ้านเป็นบางระยะเวลาและได้เข้าร่วมกิจกรรมของชาวบ้าน เช่น การประชุม

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยได้นำเอาผลการสัมภาษณ์ที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ร่วมกับผลการสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และ แบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติประเภทร้อยละ เพื่อพรรณนาและวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนข้อมูลประเภทอื่นๆ จะเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของการวิเคราะห์ซ้ำกลับไปกลับมา (ถามซ้ำ) ซึ่งมีกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปนี้

3.7.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

3.7.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม นำข้อมูลที่สมบูรณ์ถูกต้องมาแยกแยะ โดยเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

3.7.3 สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ภายใต้อำนาจที่กำหนดไว้ เพื่อนำมาพิจารณาสภาพข้อมูลว่า สมบูรณ์ถูกต้องเพียงพอที่จะนำมาใช้หรือตอบปัญหาการวิจัยหรือไม่

3.7.4 เขียนรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์

3.8 การกำหนดแนวทาง

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากขบวนการต่างๆแล้ว ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลดังกล่าวมาแยกแยะพิจารณาแล้วกำหนดเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนดงหัวสาวแล้วนำเสนอต่อกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Focus Group) จากนั้นนำมาปรับปรุงใหม่แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และนำเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบอีกครั้งหนึ่งแล้วนำมาปรับปรุงสร้างเป็นแนวทางที่สมบูรณ์

3.9 ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งกรอบด้านเวลา คือ เดือนตุลาคม 2560 ถึงเดือน มกราคม 2561